

KONU: KREDİ RİSK YÖNETİMİ AÇISINDAN İÇSEL DERECELENDİRME MODELİ.

YAZARLAR:

M.Cengiz GÖĞEBAKAN :

Çalıştığı Kurum: Pamukbank T.A.Ş. Genel Müdürlüğü

Çalıştığı Birim: Kredi Risk Yönetim Bölümü

Ünvanı: Bölüm Yöneticisi.

Adres: Pamukbank T.A.Ş. Genel Müdürlüğü Büyükdere cad. No:82 80450 Gayrettepe İstanbul

Telefon: 275 24 24 / 2911

E-Mail : cengiz.gogebakan@pamukbank.com.tr

Musa ARDA:

Çalıştığı Kurum: Pamukbank T.A.Ş. Genel Müdürlüğü

Çalıştığı Birim: Kredi Risk Yönetim Bölümü

Ünvanı: Servis Yöneticisi.

Adres: Pamukbank T.A.Ş. Genel Müdürlüğü Büyükdere cad. No:82 80450 Gayrettepe İstanbul

Telefon: 275 24 24 / 1682

E-Mail : musa.arda@pamukbank.com.tr

KREDİ RİSK YÖNETİMİ İÇİN AÇISINDAN DERECELENDİRME MODELİ

ÖZET

Ülkemizde sıkça yaşanan krizlerin etkisiyle kredi portföyünde öngörülemeyen kayıplar, risk yönetiminde uluslararası uygulamalar, ülkemizdeki gelişen ve daha da geliştirileceği belli olan yasal düzenlemeler kredi risk yönetimi ve buna bağlı olarak kredi değerlendirme konusunda finans kuruluşlarının daha sistematik ve otomasyon alt yapısı ile destekli kredilendirme süreçlerine yönelmelerini gerekli kılmaktadır.

“Kredi Risk Yönetimi”; uygun parametreler ile ölçülen kredi risklerine dayanarak;maruz kalınabilecek geri dönmeme riskini, riske göre ayarlanmış olan getiri düzeyi ile ilişkilendirerek, karlılığı maksimize ederken kaliteli bir kredi portföyü sağlamak stratejisine uygun olarak yapılandırılması gerekmektedir.

Kredi Risk Yönetiminin temel felsefesi ;

“Risk almamak değil” aksine “Ölçülebilen kredi riskleri almak” şeklinde olmalıdır.

Kredi riskinin ölçümü ise; karar organlarının bireysel tercihlerine ve objektif kurallarına göre değil, kurumsal hale getirilmiş, objektif parametrelere göre sağlanmalıdır. Ölçülemeyen kredi riskinin spekülasyon sonuçlar doğuracağı ve gelişmiş yönetim (management) tekniklerine uygun olmayacağı bilinmelidir.

Kredi risk yönetiminin başlangıç noktası; kredi portföyünün ölçülmesi ve portföyün risk grubu bazında derecelendirilmesine yönelik kurum içi içsel derecelendirme modelinin kurulması olmalıdır. Riskin derecelendirilmesi, kredi riskinin yönetiminde gerekli olan temel unsurdur.

Ölçülebilen ve yönetilebilen kredi kararlarının oluşturulmasına yönelik olarak her kurumun, kendi kredi kültürünü yansıtan içsel derecelendirme modeli olmalıdır.

Kurulacak model; çalıştığı gelişmiş otomasyon alt yapısı sayesinde üreteceği CRM ve MIS sonuçları ile; üst yönetimin ileriye dönük alacağı karar ve stratejilerde, yol gösterici olabilmelidir.

ÇALIŞMANIN AMACI

2006 yılı sonunda yürürlüğe girecek Basel II dokümanı ile Bankalar ve finansal kuruluşlar için “sermaye yeterlilik düzenlemeleri” uygulamasına başlanacaktır. Söz konusu uygulama ile;

$$\text{Sermaye yeterliliği} = \frac{\text{Sermaye Tabanı}}{\text{Piyasa Riski} + \text{Kredi Riski} + \text{Operasyonel Risk}}$$

şeklinde hesaplanacaktır.

Basel II dokümanı ile, Kredi Riskinin hesaplanmasında iki farklı alternatif yöntem kullanılabilir. Bunlar;

- 1-) Standart Yöntem
- 2-) İçsel Risk Derecelendirme Yöntemi

Standart yöntem; Hesaplama kolaylığı ve uygulama açısından düşük maliyet içermesi ve kurumsal firma ratingi ölçme standardı BB- ağırlıklı olan ülkeler açısından düşük sermaye gereksinimi nedeniyle, Türkiye’nde içinde bulunduğu gelişmekte olan ülkeler açısından daha uygun bir yöntem gibi görülmektedir.

İçsel risk derecelendirme yöntemi ise, firmaların kayıt düzenlerinin henüz standartlaşmaması , içsel derecelendirme sisteminin kurulmasının içerdiği yüksek maliyet, veri datası eksikliği nedenleriyle, Türkiye’nde içinde bulunduğu gelişmekte olan ülkeler açısından uygulanabilirliği, kısa vadede dezavantaj yaratan bir yöntemdir.

Gelişmekte olan ülkeler açısından sermaye yeterliliğinin hesaplanmasında “standart yaklaşım” modeli avantaj gibi gözükse de, içsel derecelendirme yöntemini uygulayacak uluslararası bankaların, riski daha hassas ölçmeleri ve bu modelin kredilendirme sürecine olan olumlu etkisi ile, sermaye gereksinimleri azalacaktır.

Bu durum sermaye yeterliliği açısından ulusal bankalarımız açısından, dezavantaj içerecek aynı zamanda, ulusal bankaların uluslararası piyasadan borçlanma maliyetini artıracaktır.

Kredi riskinin hesaplanmasında başlangıçta “standart yaklaşım yöntemi” uygulansa bile;

- İçsel derecelendirme modelinin kredi riskini, daha hassas ölçmesi,
- Kredilendirme sürecinin tamamına (pazarlama-kredi tahsisi-izleme-yeniden yapılandırma v.s.) olan olumlu etkisi,
- Portföy yönetiminde ve kredi riskinin izlenmesinde sağladığı avantajlar,

dikkate alındığında orta vadede bankalar açısından içsel derecelendirme modeline geçilmesi kaçınılmaz bir zaruriyet olarak görülmektedir.

İçsel derecelendirme sisteminin kurulmasının en önemli maliyeti; sistemin geniş bir veri tabanı üzerinden uzun bir deneme sürecinden geçmesi gerekliliğidir. Bu nedenle; ulusal bankaların bu günden başlayarak içsel derecelendirme sistemlerinin kurulmasına yönelik çalışmalarına başlaması gerekmektedir.

Bu çalışma; Kredi Riski Yönetimi amacıyla,Türkiye ekonomisinin ve bu ekonomik/finansal yapı içerisinde faaliyette bulunan firmaların, kendine has özellikleri gözetilerek, etkin bir içsel derecelendirme sisteminin kurulmasında gözetilecek prensiplerin belirlenmesine yönelik olarak hazırlanmıştır.

GİRİŞ

“Kredi riski üstlenmek” ve “Üstlenilen risk karşısında getiri edinmek” finans sektörünün bir gerçeğidir. Ancak önemli olan; “Üstlenilen riske göre uygun getiri edinmek ve “Risk/Getiri” dengesini amaçlara uygun olarak sağlayabilmektir.

Finans, teknoloji ve iletişim sektöründeki gelişmeler sonucunda, paranın dünya yüzeyindeki sınır tanımadan yüksek dönüş hızına ulaşması; risk yönetimi metodolojilerine olan ihtiyaçları artırmıştır. Aynı paralelde, gelişen bilişim teknolojileri ile sürekli desteklenen ve değişik metotlarla yürütülen risk yönetimi çalışmaları da; bankacılık sektörünün gelişen ve ayrılmaz bir parçası olmuştur.

Risk yönetimi modellemeleri; “Risk alınmaması” yada “Riskten kaçınma” gibi hedefler taşımamalıdır. Aksine; üstlenilecek olan risklerin tanınması – *riskin realize olma ihtimallerinin değerlendirilmesi* – risklerin derecelendirilmesi ve taşınacak olan riske karşılık, edinilecek getirilerin dengelenmesini, sağlamayı hedeflemelidir.

Günümüzde;

- Bankaların, kamu açıklarının fonlanması amacına yönelik olan faaliyetlerinin azalma eğilimine girmesi,
- Bankaların reel kesime kaynak aktarımı konusunda daha aktif hale gelmesi gerekliliği,
- Enflasyonist eğilimin azalması paralelinde, şirketlerin finansal sorunlarının daha net görülebileceği,
- Bankaların belirli bir aktif kalitesini yakalaması amacıyla, reel sektöre kullanılan kredilerin niteliğinin ölçülmesi ve kredi portföyünün derecelendirilmesi,
- Uluslararası uygulamalar,
- Global dünyada yaşanan yasal ve ekonomik gelişmeler,

gibi hususlar “Kredi Riskinin” yönetiminde etkinlik sağlanması gerekliliğini ön plana çıkartmıştır.

“Kredi Risk Yönetimi”; uygun parametreler ile ölçülen kredi risklerine dayanarak;maruz kalınabilecek geri dönmeme riskini, riske göre ayarlanmış olan getiri düzeyi ile ilişkilendirerek, karlılığı maksimize ederken kaliteli bir kredi portföyü sağlamak stratejisine uygun olarak yapılandırılmalıdır.

Bu amaçla, Kredi risk yönetimi çalışmaları içerisinde;

- Firmaların kredi değerliliklerinin ölçülerek, kredi riskinin belirlenmesi,
- Kredi portföyünün derecelendirilerek, portföyün tanımlanabilmesi,
- Risk derecesine göre teminat – vade – fiyat gibi yan enstrümanların geliştirilmesi, ve bunları kredi riskine uyarlanması,
- Kredi değeri ölçüm metodu paralelinde, kredilerin izlenmesi,
- Çeşitli karar parametreleri doğrultusunda, kredi portföyünün kar maksimizasyonu amacıyla yönetilmesi,
- Gerek firma ve gerekse belirlenecek Duyarlılık Analizleri ile portföyün, muhtemel zarar karşılıklarının belirlenmesi,

aşamalarının da değerlendirilmesi ve tanımlanması gerekecektir.

Kredi Risk Yönetiminin temel felsefesi ;

“Risk almamak değil” aksine “Ölçülebilen kredi riskleri almak” şeklinde olmalıdır. Kredi riskinin ölçümü ise; karar organlarının bireysel tercihlerine ve objektif kurallarına göre değil, kurumsal hale getirilmiş, objektif parametrelere göre sağlanmalıdır. Ölçülemeyen kredi riskinin spekülatif sonuçlar doğuracağı ve gelişmiş yönetim (management) tekniklerine uygun olmayacağı bilinmelidir.

Kredi Risk Yönetiminin temel hedefi;

“Pazardaki rekabet gücünü artıracak” ve “Sorunlu kredilerin oluşumunda minimizasyon sağlayacak” şekilde bir getiri optimizasyonu sağlamak olmalıdır. Bu amaçla, her finans kurumunun kredi risk yönetim stratejisine atfedeceği değer, aşağıdaki diyagramdaki “D” (Doğru) kodlu bölgelerde, optimizasyonu sağlamak olmalıdır.

“Y1” kodlu alan, geri dönmeyen kredi zararlarını oluşturacağı gibi; “Y2” kodlu alan ise, muhtemel karlılık sağlama imkanlarının kaçırıldığı örnekleri içerecektir.

“D1” alanı, isabetli kredi karar alanını gösterirken, “D2” alanı ise, muhtemel sorunlu kredi zararlarından bankanın korunduğu alan olarak görülmektedir.

Ancak, kredi kararlarının sadece “D” alanlarında yer alması, karlılık hedeflerinin realize edilebilmesinde sorun yaratabilecektir. Nitekim karlılık, taşınan riske/riskin yüksekliğine duyarlı bir parametredir. Bu nedenle kredi risk yönetimi modellerinin; Banka yönetim kurullarının belirleyeceği karlılık & büyüklük hedeflerine göre oluşacak “**Risk İştahının**” yansımaları olacak ve ekonomik konjonktüre göre düzenleme yapılabilir parametrik bir yapı içerecek şekilde dizayn edilmesi gerekecektir.

Kredinin Akibeti ↓	Kredi Kararı →	
	<i>Kredi Onaylanır</i>	<i>Onaylanmayan Kredi Başka Bankadan Kullanılır</i>
<i>Kredi Geri Döner</i>	D1	Y2
<i>Kredi Geri Dönmez</i>	Y1	D2

ETKİN BİR KREDİ RİSK YÖNETİM MODELİNİN BİLEŞENLERİ

Finansal kuruluşlarda kredi risk yönetimi çalışmalarında etkinliğin sağlanabilmesi için, belirli bir altyapının oluşturulması gerekmektedir. Bu şartların sağlanamaması halinde; kurulan modeller ve kişisel başarılar, kurumsal bir etkinlik sağlanması için yeterli olmayabilecektir. Bu amaçla, kurumlarda aşağıdaki hususların yeterli ölçülerde sağlanması gerekmektedir.

- I. Kredi risk yönetimine uygun bir yönetsel ortam ve uygun organizasyon yapısı kurulmalıdır,
- II. Kredi değerlendirme ve karar süreçleri net bir şekilde tanımlanmalı ve kolektif kurallara bağlanmalıdır.
- III. Kredi riskinin ölçümü ve kredilerin izlenmesi parametrik bazlı modellere dayandırılmalıdır.
- IV. Kredilendirme sürecindeki tüm (mali istihbari *değerlendirme/teminat/fiyatlama/onay/kullandırım/izleme v.b.*) aşamalarda toplanan veriler, CRM (Customer relationship management) tabanı üzerinde işlenebilir ve kullanılabilir olmalıdır.
- V. Riskin kontrolü ve portföy yönetimi süreçlerinde “**Erken Uyarı**” mekanizmasının etkinliği sağlanmalıdır,
- VI. Tek tek firmalar ve gerektiğinde portföyün geneli için kurulacak senaryo analizleri ile, stres testlerinin yapılabilmesi için altyapı kurulmalıdır.
- VII. Risk kategorisine ve/veya sektörel özelliklere göre sınıflandırılması “Duyarlılık analizleri” yapılmasına uygun veri tabanı yaratılmalıdır.
- VIII. Etkin denetim ve stratejik yönetim için, sağlıklı bir yönetim bilişim sistemi kurulmalıdır.

Kredi değerlendirme ve karar süreçlerinde etkinlik sağlanmasına yönelik kurum içinde uygulanacak kredi değerlendirme ve karar sistematığının;

- Kredi değerliliğinin ölçülmesi ve firmaların risk grubunun belirlenmesi,
- Kredi kullanım amaçlarının ve yerlerinin belirlenmesi,
- Firmanın yabancı kaynak gereksiniminin boyutlarının belirlenmesi,

- Geri ödeme kaynaklarının öngörülmesi,

aşamalarını içermesi gerekmektedir.

Kredi risk yönetiminin başlangıç noktası; kredi portföyünün ölçülmesi ve portföyün risk grubu bazında derecelendirilmesine yönelik kurum içi içsel derecelendirme modelinin kurulması olmalıdır. Riskin derecelendirilmesi, kredi riskinin yönetiminde gerekli olan temel unsurdur.

Aksi halde üstlenilen “ölçülemeyen risk”; olacağından hem spekülatif sonuçlar doğurabileceği için yönetilemeyecek hem de bu tür risklerin üstlenilmesi ile oluşan sermaye yeterliliği açığının, teminat şartlarının veya fiyatlandırma koşullarının yükseltilmesi kapatılmaya çalışılması, kurumun pazardaki etkinliği ve sorunlu kredilerinin optimizasyonunu olumsuz etkileyebilecektir.

ÖLÇÜLEBİLEN VE YÖNETİLEBİLEN KREDİ SİSTEMATİĞİNİN KURULMASI;

Türkiye’de uzun yıllardan bu yana yaşanan yüksek enflasyonist ortam, sıkça yaşanan ekonomik dalgalanmalar, mali kayıtlar içine girmeyen belirli bir ekonomik büyüklüğün varlığı, sermaye birikiminin yetersizliği nedeniyle oluşan özkaynak açığı, borçlanma kaynaklarının kıtlığı ve borç verme vadelerinin kısalığı, sektörel davranış farklılıkları; bu güne kadar kredi değerliliğinin belirlenmesi çalışmalarının önünde bir engel olmuştur. Finans kuruluşları bu belirsizlikler içerisinde, genelde belirli bir kurumsal sistematığe bağlı olmadan, çoğu zaman merkezi ve bireysel kararların ağırlıklı sonuç oluşturduğu farklı kredi karar süreçleri uygulama zorunluluğu yaşamışlardır.

Ancak, günümüzde; peşpeşe yaşanan krizlerin etkisiyle kredi portföyünde öngörülemeyen kayıplar, risk yönetiminde uluslararası uygulamalar, ülkemizdeki gelişen ve daha da geliştirileceği belli olan yasal düzenlemeler kredi risk yönetimi ve buna bağlı olarak kredi değerlendirme konusunda finans kuruluşlarının daha sistematik ve otomasyon alt yapısı ile destekli kredilendirme süreçlerine yönelmelerine etken olmuştur.

Bu nedenlerdir ki; kredi riskinin yönetiminin yanı sıra, kredi riskinin izlenmesindeki erken uyarı süreçlerinde ve pazarlama tekniklerinde yeterli ve sürekli başarı sağlanamamıştır. Uygulanacak olan kredilendirme süreci ile, finansal kurum yöneticileri için; kredi portföyünün ölçülebilir, yönetilebilir hale getirilmesi amacıyla, içsel derecelendirme sistematığinin kurum bünyesinde kurulması elzem hale gelmiştir.

Bu amaçla;

- a) Firmaların kredi değerliliklerinin ölçülmesinin yanısıra kredi ihtiyaçlarının belirlenmesi ve kredi geri dönüş kaynaklarının belirlenmesi araştırmalarını içeren, firmalar için kullanılan kredi değerlendirme ölçüm parametrelerinin oluşturacağı/etkileyeceği sonuçlara istinaden değerlendirmeleri içeren veri tabanları oluşturulmalıdır.
- b) Kredi Kararları; Bankaların ekonomik konjoktüre ve yönetim stratejilerine göre değişebilir olan “**risk iştahına**” ve üstlenilebilir risk tanımına yönelik olarak oluşturulmuş, teminat koşulları – kredi vadeleri ve kullandırma koşullarını belirleyecek olan, kredi kural ve politikaları ile desteklenmelidir.
- c) Kredilerin geri dönüşlerinin izlenmesi veya çalışacak “**erken uyarı**” mekanizması sonucunda alınacak aksiyonların belirlenmesini sağlayan, kredi izleme modeli ile risk yönetimi desteklenmelidir.

Yaşanan deneyimler, Kredi yönetiminin unsurları olarak adlandırılabilir olan bu çalışmaların hiçbirisinin, tek başına sonuç doğurucu bir gücü olmadığı, tümünün en uygun bileşimi sonucunda, etkin kredi kararları alındığı yönündedir.

Ölçülebilir ve yönetilebilir kredi kararlarının oluşturulmasına yönelik olarak her kurumun, kendi kredi kültürünü yansıtan içsel derecelendirme modeli olmalıdır.

Kurum içinde kullanılacak içsel derecelendirme modeli;

- Kurumun kredi kültürünü ve yönetimin belirlediği hedefler doğrultusunda oluşacak ve değişebilir olan risk iştahını yansıtmalı,
- Kredi talepleri değerlendirilen firmaları, kredi değerliliklerini ölçen ve sonuçlarına göre, standartlaştırılmış bir “**Risk Grubu**” na dahil etmeli,

- Tüm kredilendirme sürecini kapsayacak (*Firma değerlendirme, Kredi Onayı, Teminat, Kullandırım, Fiyatlama, Yabancı Kaynak Gereksinimi, İzleme*) şekilde standardize edilmeli ve yazılı dökümantasyonla desteklenmeli,
- Ekonomik konjonktürdeki gelişmeleri, bankanın kendi portföyüne ayarlayabilecek esnekliğe sahip olacak otomasyon alt yapısına sahip parametrik bir yapıda olmalı,
- Banka genelinde, kredilendirme sürecinde yer alan tüm kadroların ; aynı konuya benzer-yaklaşık değerler atfetmesini sağlayacak, standardize bir kredi değerlendirme sürecini içermeli,
- Ekonomik konjonktürdeki gelişmelere yönelik olarak stres testleri yapabilmeli ve senaryo analizlerine uygun bir yapıda olmalı,
- Geri beslemelerle, modeli test etmeye yönelik yapı kurulmalı,
- Tüm bilgiler, gerek yönetim kurulları açısından gerekse CRM yönünden değişik bakış açılarıyla sorgulanabilecek şekilde bilgi deposuna (datawarehouse) aktarılmalı ve kullanılmalı,
- Kredilerin izlenmesi ve portföy yönetiminde etkinliği sağlayacak bir yapıda olmalıdır.

Bu şekilde kredilendirme sürecindeki tüm karar aşamaları; genel kabul görmüş kurallar çerçevesinde, sistematik bir değerlendirme metodolojisi haline getirilmelidir.

“**Kredi Risk Yönetiminin**” çerçevesi, reel ekonomide yer alan değişkenlerin de belirleyici olduğu, banka üst yönetiminin hedef ve stratejileri ile belirlenmelidir.

- Banka üst yönetiminin risk iştahını da gözetilen hedef ve stratejiler,
- Ekonomide yaşanan gelişmeler ve tahminler,
- Sektörel ve piyasa koşullarında ki değişimler,
- Bankalar arası rekabet,
- Müşterilerden gelecek talepler ve geri beslemeler ile revize edilebilmelidir.

Oluşturulacak Model; çalıştığı gelişmiş otomasyon alt yapısı sayesinde üreteceği CRM ve MIS sonuçları ile; üst yönetimin ileriye dönük alacağı karar ve stratejilerde, yol gösterici olabilmelidir.

İÇSEL DERECELENDİRME SİSTEMİNİN İÇERİĞİ NASIL OLMALI?

Kredi kararlarına ışık tutmak amacıyla;

- Firmaların kredi değerliliklerinin belirlenmesi,
- Kredi değerliliğinin belirlenme sürecinde; sektörler ve firmalara özgü olarak belirlenen, hassas konular ve duyarlılık alanları, ve izleme kriterlerinin görülebilmesi,
- Firmalar için yapılan yabancı kaynak gereksinimi analizleri ile kredi geri dönüş kaynaklarına göre kredi limiti belirlemeleri,

konularını içeren raporlar olmalıdır.

Söz konusu raporlar;

- Firma hakkında yapılan istihbari çalışmalar, piyasa ve resmi merciler nezdinde yapılacak araştırmalar ve mali analiz çalışmalarını,
- Bilgi formlarındaki sözel verilerin; firmaların faaliyet alanına uygun ve firmanın özelliklerini kapsayan içerikte, risk ölçümünü (skorlama),
- Firmanın faaliyet gösterdiği sektörün değerlendirmesini,
- Değerlendirme yapılan firmaların herhangi bir şirketler grubuna dahil olması durumunda aynı değerlendirme sistemi içinde grup değerlendirmesinde

İçermelidir. Bu çalışmalar sonucunda elde edilen veriler, önce bilgiye dönüştürülmeli ve ardından matematiksel sonuçlarla ölçüm yapılarak, firmaların ait olacağı “**risk grubu**” tespit edilmelidir.

Kredi değerliliğinin belirlenmesi çalışmasında kullanılan tüm formlar ve mali tablolar; kredi ölçme sisteminin standart bir yapıya sahip olabilmesi ve kredilendirme sürecinde bulunan tüm kadroların aynı konularda benzer yaklaşımlara sahip olabilmesi için, yazılı izahnameler ve kurallar doğrultusunda düzenlenmelidir.

Değerlendirme formlarında yer alan tüm bilgiler birer data olması için içsel derecelendirme modelinin gelişmiş bir otomasyon alt yapısı üzerinde kurulması gereklidir. Böylece bilgi girişi olarak kullanılan datalar ve bunların sonuçları;

- Kredi izleme ve portföy yönetimi çalışmalarında kullanılan stres testleri,
- Senaryo analizleri,
- Bankanın ileriye yönelik alacağı stratejik kararlarda birer karar parametresi olarak kullanılmak üzere,

banka bilgi sisteminde saklanmalı ve raporlanabilmelidir.

Uygulanacak model, yalnızca içsel derecelendirme sistemi olarak düşünülmemeli;

- Riskin ölçülmesinde ve yönetilmesinde,
- Portföyün İzlenmesi ve kontrol edilmesinde,
- Pazarlama faaliyetlerinin etkinliğinde,
- Getirinin maksimize edilmesinde
- Sağlıklı bir CRM alt yapısının oluşturulmasında

Etkin bir rol oynayacağı düşünülerek oluşturulmalıdır.

İÇSEL DERECELENDİRME SİSTEMİ MÜŞTERİ ODAKLI BAKIŞ AÇISINA SAHİP OLMALIDIR.

Kredi portföyünün derecelendirmesine yönelik kullanılacak, model aynı zamanda kurum içinde sağlıklı bir CRM alt yapısının kurulmasına yönelik, misyona sahip olması gerekmektedir. Bu misyon ile model;

- Müşterinin, kurumca, her yönüyle tanınmasını sağlamalıdır.
- Pazarlama ve kredilendirme faaliyetlerinin her aşamasında müşteri odaklı bir bakış açısı sürdürülmelidir.
- Tüm bankanın, müşteriye aynı değeri atfetmesi sağlanmalıdır.

İÇSEL DERECELENDİRMEİNİN SONUÇLARI RİSK NOTU VE/VEYA RİSK GRUBU OLARAK İFADE EDİLMELİDİR.

Matematiksel bir değer olan risk notları; bankanın kredi yaklaşımı ile doğru orantılı olarak, firmaların risklilik derecelendirmelerini içerecek şekilde tanımları yapılmış, risk grupları ile ilişkilendirilecek şekilde oluşturulmalıdır.

Firmaların kredi değerliliklerinin ölçümü çalışmaları sonucunun ifadesi olan risk grubu belirleme çalışmaları; kredilendirme sürecinin en hayati aşaması olup, kredilendirme sürecinde yer alan diğer ara kararları (fiyatlama – teminat seçimi-vade belirlemesi v.s.) ve alınacak aksiyon kararlarını (Temdit-tasfiye- yeniden yapılandırma v.s.) etkilemeli ve yönlendirmelidir.

Risk gruplandırması bankanın kredi portföy büyüklüğü ve karmaşıklığına uygun kategoride olmalıdır.

İçsel derecelendirme modellerinde risk gruplarını belirleyen değerlendirme formları, kredi talebinde bulunan firmanın kendi özel dünyasına göre şekil alabilecek ve firmanın somut koşullarını inceleyebilecek elastikiyete sahip olmalıdır. Bu nedenle;

1- Sektörlere Göre Değişen İçerikli Değerlendirme Yapılmalıdır.

Her sektörün farklı ekonomik ve sosyal davranışlar içerisinde olduğu bir realitedir.Sektör ayrımının yanı sıra, bu sektörlerin faaliyet alanlarına göre de elastikiyet sağlayacak ve firmanın özeline göre nüanslandırılacak, modüler bir yapı kurulmalıdır.

Kurulacak yapı sayesinde;

- Kredibilite çalışmasında kullanılan kalitatif ve kantitatif kriterlerin kesim aralıkları değişebilmeli,
- Kriterlerin puanlama ağırlıkları değiştirilebilmeli,
- Faaliyet alanları bazında, uygulama kuralları ve değişebilmelidir.

2- Firma / Kredi Büyüklüklerine Göre Değişen İçerikli Değerlendirmeler yapılmalıdır.

Sektörlere ayırımın yanı sıra; firmaların mali büyüklükleri bazında da ayırma gidilmelidir. Her firma için aynı değerlendirme süreci ve sistematığının uygulanması, tam amaca uymayan, maliyetli bir kredilendirme sistematığı yaratabilecektir.

Belirli mali büyüklüklerin altında kalan firmalar için, kriter sayısı / ağırlığı ve içerikleri değişebilen, kullanım kolaylığı sağlayan formlar oluşturulmalıdır.

3- Firma Yatırım Projelerinin türüne ve içeriğine göre değişen detaylarla ele alınmalıdır.

Firmaların mevcut veya planlanan yatırım projelerinin, firmaların kredi değerliliklerine nasıl etki ettiğini görmek için, boyutları, türleri, finansman modeli ve itfa planı gibi temel özelliklerine göre kapsamı daraltılan veya genişletilen bir yapı içinde değerlendirme içerisine alınması sağlanmalıdır.

4- Finansal Kaynak İhtiyacı da değerlendirilmelidir.

Kredi talep eden firmaların; faaliyetleri ile projelerinin devamlılığı ve başarılı sonuçlar vermesi için duyacakları yabancı kaynak ihtiyacının belirlenmesindeki ilk aşama; firmaların, “Finansman İhtiyaçlarının” nedeni ve kullanım yerlerinin belirlenmesi olmalıdır.

Yabancı kaynak gereksiniminin belirlenmesi çalışması; yalnızca firma mali tablolardan çıkartılan matematiksel verilerden değil, aynı zamanda ;

- Firmadan alınacak bilgiler ve görsel edinimler,
- Piyasa ve sektörel eğilimlerden yapılan çalışmalar,
- Bunların birleşimiyle, kredi yöneticileri tarafından oluşturulacak yönetici nosyonu,

çerçevesinde matematiksel olgularla hesaplanmalıdır.

Yabancı kaynak ihtiyacının belirlenmesinde; Firmaların nakit yaratma potansiyelinin belirlenmesinin yanı sıra, proforma gelir analizleri – kapasite kullanım analizleri yapılmalı ve bu analiz çalışmaları belirli büyüklükteki tüm firmalar için değerlendirme sistematığı içerisinde yer almalıdır.

KREDİ İZLEME SÜRECİ

Firmaların kredi değerliliklerinin belirlenmesi ve kredi izleme süreci tamamen birbiri ile entegre olan konulardır. Kurumun vizyonu, yalnızca kredi portföyünü derecelendirmesini yapacak bir sistem kurmak değil, etkin bir kredilendirme sürecinin oluşturması olmalıdır. Bu nedenledir ki, banka bünyesinde oluşturulacak içsel derecelendirme sistematığını, etkin bir izleme modeli takip etmelidir. İzleme modelini besleyecek en önemli parametrelerin içsel derecelendirme modelinde kullanılan parametreler olacağı açıktır.

Kredi İzleme Süreci; Portföydeki tüm firmalar ile firmalar özelinde farklılaşan izleme çalışmalarını da kapsamalıdır. Kredilerin izlenmesi, mevcut portföyün özelliklerine uygun olarak süreçleri önceden yazılı olarak belirlenmiş, periyodik bir çalışma halinde düzenli olarak yapılmalı ve gerekli durumlarda kredilerin yeniden yapılandırılmalarını da içermelidir.

Kredi portföyünü izlemek ve risk sınırlarını kontrol edebilmek için, bilgi teknolojileri alt yapısı destekli sağlıklı bir veri tabanı mutlaka oluşturulmalıdır. İzleme ve portföy yönetimi çalışmalarını için gerekli olabilecek her detayda yönetim raporlamaları üretilebilmelidir.

Geri dönüşlerinde sorun yaşanan problemleri kredilerin yönetimine ilişkin belirlenmiş esaslar bulunmalı ve problemleri kredi olaylarının her birisi, kredilendirme sisteminin gözden geçirilmesi amacıyla değerlendirilebilecek kapsamda bir model hedeflenmelidir.

Duyarlılık Analizi;

Duyarlılık Analizi (Sensitivity analysis) ;

- Kredi değeri ölçülen firmaların; kredi onay kararları verilirken belirlenecek olan, vade-teminat-kredi izleme konuları vs gibi konularında,
- Portföyde yer alan firmaların, belirlenen duyarlılık analizi kriterlerine göre erken uyarı amaçlı olarak izlenmesinde,
- Ekonomik alandaki trendlerin ve beklentilerin, kredi portföyüne olası etkilerini belirlemek için; uygulanacak stres testleri ve senaryo analizlerinde, mevcut ve beklenen risklerinin ölçümü,

konularında kullanılmalıdır. Duyarlılık analizinde kullanılacak kriterlerin belirlenmesinde, öncelikle bankanın sorunlu hale gelmiş kredi portföyünün analizi yapılmalıdır. Belirlenecek kriterler bankanın kredi portföyünün karmaşıklığı ve büyüklüğü ile örtüşmelidir.

KREDİ RİSKİNİN KONTROLÜNDE VE PORTFÖY YÖNETİMİNDE ETKİNLİK

Risk ve getiri optimizasyonuna sağlamak için etkin bir portföy yönetim sistemi kurulmalıdır.

Kredi portföy yönetiminde;

- İçsel derecelendirme modelinin parametrelerinden yararlanılmalı ve portföy risk grubu bazında derecelendirilmelidir.
- Portföy analizlerinde senaryo analizleri mutlaka yapılmalıdır.
- Portföy analiz sonuçları ve raporlamalar üst yönetime önceden belirlenmiş periyotlarda raporlanmalıdır.
- Kredi türleri – risk dereceleri - faaliyet alanları ve coğrafi yöreler itibarıyla belirlenmiş olan, toplam kredi risk limitleri tesis edilmeli ve önceden belirlenmiş periyot veya ekonomideki olağanüstü gelişmelere paralel olarak revize edilmelidir.
- Kredi risklerinin, bankanın kredi politika ve kurallarına uygun olduğunu ve kredilendirme sürecinin buna uygun çalıştığına dair kontroller yapılacak şekilde bilgi işlem yapısı ve organizasyonu kurulmalıdır.
- Kredi portföyünün yönetimi amacıyla, gerekli tüm detayları içeren bir yönetim rapor sistemi kurulmalıdır.

İHTİYAÇ DUYULAN İSTATİSTİKSEL ÇALIŞMALAR

Kredi Politikalarının oluşturulması ve strateji belirlenmesi amacıyla;

- İçsel derecelendirme sisteminde kullanılan parametrelerin izlenmesi, parametre sonuçlarının etkilerinin belirlenmesi, model sonuçlarının istatistiksel analizi ve tahminlenmesi yapılmalı ve raporlanmalıdır.
- Ekonomik koşullarda doğabilecek aksaklıklar ve olası değişikliklere göre senaryo analizleri ve stres testleri yapılarak kredi portföyüne olası etkilerinin ölçümü tespit edilmelidir.
- Ekonomik araştırmalar ve sektörel değerlendirme çalışmalarında, kredi riskinin izlenmesi ve analizi için
 - Milli Gelir, Enflasyon, Kapasite Kullanımı, Üretim, Para arzı, Faizler, Banka mevduat ve kredileri, iç ve dış talep yapısı gibi ekonomik verilerin izlenmesi ve yorumlanması,
 - Sektörel gelişmelerin izlenmesi ve değerlendirilmesi,
 - Sektörlerin faiz oranlarına, döviz kurlarına ve enflasyona olan duyarlılıklarının ölçülerek makro ekonomik değişkenlerle karşılaştırılması,
 - Üretim girdilerinin ve mamul mal fiyatlarının gelişimleri izlenecek ve sektörlerde yarattığı maliyet düzeyinin belirlenmesi

Konularında çalışmalar ve raporlamalar olmalıdır. Bu kapsamda oluşan sonuçlar; bankanın kredi politikalarının belirlenmesi, kredi riskinin ölçülmesi ve yönetilmesi konusunda yönlendirici olacak şekilde kullanılmalıdır.

Kredi portföyü ve kredi risklerinin ileri istatistik teknikleri ile (regresyon model analizi, trend analizi, forecast analizi, stres testleri, ve simulasyon modelleri gibi) analiz edilmektedir.

SONUÇ

Kredi Risk Yönetiminde etkin sonuçların alınabilmesi için; Uygulanacak modelin;

- Kredilendirme süreci içerisinde görev alan her bireyin standart bir bakış açısına sahip olması,
- Bankaların sahip olduğu kredi kültürünü yansıtması,
- Kredilendirme sürecinde yer alan birimlerin,- yazılı hale getirilmiş- standart bir süreç içerisinde çalışması hedeflemesi,
- Bireysel ve sistemsel hataların ayırımının yapılarak sorunlara etkili çözümlerin getirilebilmesi, bireylerin ve sistemin performansının ayrı ayrı test edilmesi, hedeflenmelidir.

Bunun yanında modelin mutlaka aşağıda belirtilen prensipleri içermesi gerekmektedir.

- Bankaların; gelişmiş bir bilgi-işlem alt yapısına sahip olması,
- Kredi tahsis süreci içerisinde, geçmiş ve geleceğe yönelik izleme çalışmalarının yapılabilmesi ve bu sayede muhtemel risklerin öngörülebilmesi,
- Karlılık ve risk açısından tüm kredi portföyünün yönetimi,
- Çeşitli segmentasyonlar bazında kredi portföyünün ve firma risklerin etkin olarak izlenmesi ve istenilen periyotta yönetim kademelerine raporlanması,
- Ekonomik konjoktüre göre yapılarak senaryo analizleri ve stres testleri ile kredi risk yönetiminde etkinlik sağlanması,
- Müşteri segmentasyonuna göre, sektörel ve bölgesel portföy yönetimi,
- Riskin kontrolü ile yeni enstrümanları oluşturulması; kredi türevlerinin geliştirilmesi,
- Bankamız müşterilerinin karlılık ve verimlilik açısından istenilen segmentasyonda raporlanması ve yönetimi
- Sunulan hizmetlerin ve ürünlerin müşteri segmentasyonu gözetilerek etkinliğinin artırılması,

Gerekmetedir. Bu konularının gözetilmesi durumunda; müşteri odaklı hizmet kalitesinde, taşınan risklerin maliyetlerinde, karlılık ve verimlilik oranlarında olumlu gelişmeler gözlenecektir.